

Dr. Peter Skoberne o možnostih sobivanja narave in turizma

“Zeleno gospodarstvo je priložnost za rast, a tudi past”

Je sožitje narave in turizma sploh mogoče, so se spraševali na spletnem seminarju, ki so ga organizirali v Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera. In dobili odgovor predavatelja, naravovarstvenika Petra Skoberneteta: “Vsekakor da. A le, če kot obiskovalci upoštevamo SOS - spoznavaj, občuduj in spoštuj”.

HELENA RACE

Krajinski park Pivška presihajoča jezera je ustanovila Občina Pivka leta 2014. Pobuda za zavarovanje območja je prišla “od spodaj”, iz lokalne skupnosti, ki je opazila, da edinstveni naravi grozi onesnaževanje. Hkrati pa je videla priložnost, da naravo uporabi kot turistični produkt. Zdaj obiskovalce v Pivko vabi Ekomuzej, ponudba se prepleta s Parkom vojaške zgodovine, lokalnimi pridevalci in kmetijami. Domačini se vsako leto predstavijo na množično obiskani prireditvi Okusi pivških jezer.

Vse to botruje tudi vse večji prepoznavnosti in obiskanosti jezer v vseh letnih časih, saj so zanimiva takrat, ko so polna vode, a povsem drugačna, ko voda v njih presahne. “Koliko obiskovalcev prihaja, je nemogoče prešteti. Štejemo lahko le obiskovalce Ekomuzeja, ki je odprt ob koncih tedna, a vsi se, seveda, v njem ne ustavijo,” pravi **Erika Kovačič** iz krajinskega parka. Običajno v Ekomuzeju naštejejo od 3000 do 4000 obiskovalcev letno. Presenetila jih je lanska številka, ko so kljub epidemiji in dolgemu zaprtju naštel 1700 obiskovalcev, večino poleti, ko je pri presihajočih jezerih

običajno manj ljudi, saj v njih ni vode.

Vse več odpadkov v naravi

Ima pa epidemija tudi drugačne vpliv na naravo. “Veliko je odpadkov. To opazajo tudi v drugih parkih. Ljudje so začeli bolj zahajati v naravo, pokazalo se je, da je narava v teh trenutkih naša prijateljica. A očitno v naravo zahajajo tudi tisti, ki tega prej niso počeli in ki nimajo pravega odnosa do nje. Največ najdemo odvrženih pločevink piva, veliko je robčkov, tudi vlažilnih, pa cigaretnih ogorčkov, olupkov mandarin in pomaranč, ki ne sodijo v naravo,” našteva Erika Kovačič. Dogaja pa se tudi, da se želijo obiskovalci pripeljati z avtomobili prav do jezer, ali da pridejo nabirati gobe s štirikolesniki in motorji za kros.

Takšne situacije postavljajo upravljalce zavarovanih območij pred vprašanje, ali je ohranjanje narave (ki je njihovo osnovno poslanstvo) sploh možno ob vse bolj rastočem turizmu. V sklopu predavanja, ki so ga organizirali v projektu Nature&Wildlife, jim je skušal odgovoriti dr. **Peter Skoberne**, ki je sooblikoval zakonodajo na področju varstva narave, bil aktivno vključen v vzpostavljanje Nature 2000, bil v. d. direktorja Triglavskega narodnega parka in je avtor več knjig in člankov o naravi in Sloveniji.

Ljudje smo del narave

Najprej je dejal, da rešitev nima, le iztočnice za lažje delo: “Tako pri varstvu narave kot pri turizmu je veliko različnih situacij in treba je imeti občutek za celoto, da se lahko pravilno odločamo.”

Okvir celoti pa postavlja prav narava. “To je vse od atoma do celega našega vesoljstva. V ta okvir je umeščen tudi živi svet, vse čemur rečemo biotska raznovrstnost, in tu nekje je tudi človek.

Človek je del narave. Velikokrat govorimo o neokrnjeni naravi in se pri tem postavimo zunaj nje. Ali pa se nam zdi, da je narava naš servis, v resnici pa smo le njen sestavni delček. Narava brez tega delčka lahko deluje, mi brez nje pa ne,” je opozoril Skoberne. In dodal, da pa je del narave tudi kulturna krajina, v kateri živimo in delamo, zato je zelo pomembno izhodišče, “da se zavedamo, da smo nedeljivi del narave in da smo z njo celota”.

Tako je tudi slovensko kmetijstvo (lahko) povezano z naravo na eni strani in turizmom na drugi. Kulturna krajina Slovenije je namreč neposredno odvisna od kmetijske dejavnosti, zato je tudi v interesu turizma, da se ohranja. Poleg tega lahko v turizmu pridelku damo višjo vrednost, iz kmetijstva izpeljemo storitev in doživetje, meni Skoberne. Zadnje leto je z epidemijo in omejitvami prineslo nove priložnosti prav kmetijam, ki se ukvarjajo tudi s turizmom. “Nevarnost je, da turistične kmetije odgovorijo s pretirano širitvijo in začnejo opuščati kmetijsko dejavnost ter se začnejo ukvarjati le še s turizmom. To je past velike žlice. Kmetija je lahko prijazna do določenega števila obiskovalcev. Če jih je preveč, ne gre več.”

Ključ je SOS: spoznavaj, občuduj, spoštuj

Naša turistična strategija stoji na zeleni podobi Slovenije, v samem vrhu predstavitev pa so aktivnosti v naravi. Te so se zelo razbohotile v vseh letnih časih in ob vseh urah dneva, čemur botruje tudi dostopnost. “Pri nas imamo tradicionalno odprt dostop tudi na zasebnih zemljiščih, kar je prednost, ki je ne smemo zlorabljati,” opozarja Skoberne.

A tako kot je zeleno gospodarstvo priložnost za rast, je hkrati tudi past, je opozoril Skoberne in opisal tako imenovano Butlerjevo

krivuljo razvoja turističnega območja. Najprej posamezniki najdejo neko zanimivost in počasi vzpostavijo stik z domačini. Sodelovanje se začne širiti in hitro pridejo še drugi, ki vidijo priložnost za zaslužek. Začne se razvoj, rast števila obiskovalcev in to prevzame pobudo. Domačini pa se začnejo prilagajati obiskovalcem in začnejo namesto kruha, zaseke in sira ponujati hitro hrano. Začne se preobrazba prostora, včasih je obiskovalcev celo več kot domačinov. Nato se obisk na neki točki ustali ali začne celo upadati, ker cilj ni več zanimiv, saj je preveč oblegan.

“Ta shema je poučna, saj vsakdo lahko preveri, kjer na krivulji je,” je dodal in opozoril, da je težko ukrepati, ko je turistični obisk nekega območja že zelo velik. “Kapacitete so omejene. To se nam pri obisku predstave v Cankarjevem domu zdi logično. V naravi pa tega občutka še nimamo.”

Reguliranje števila obiskovalcev pa je poseben izziv, ki se ga ponekod lotevajo z uvedbami vstopnin, parkirnin, postavljanjem tabel s prepovedmi, fizičnimi ovirami ... A najboljši način za rešitev te težave je v nas samih, to je, da ravnamo tako, da se postavimo v vlogo gosta in spoštujemo načelo SOS. “S pomeni spoznavaj, da narava ni objekt in da smo del nje. To spodbudi O, občudovanje. In iz njega zraste S, spoštovanje. Ko imamo držo spoštovanja, bodo naše odločitve drugačne,” poziva predavatelj.

Nazaj k naravi in v nekoristni svet

Turizem, ki ima korenine v človekovi potrebi po premikanju, je z naravo povezan vse od svojih začetkov. Potovanja so bila naj-

prej, ko se jim še ni reklo turizem, pogojena z življenjskimi potrebami iskanja hrane, lova, trgovanja, vojskovanja. A ljudje, ki so potovali, so bili vedno nekje gostje. Ko so postala potovanja želje zaradi oddiha in razvedrila, pa je nastal turizem v današnjem pomenu besede. Poimenovanje izvira iz angleške besede tour, ki pomeni krožno potovanje, odhajanje od doma in vračanje nazaj, pojasnjuje Skoberne. Najprej so potovali fevdalci zaradi lova in verniki v romarske kraje, turizem pa se je razmahnil z meščanstvom, ko so ljudje imeli čas in možnosti za potovanja. “Pojavilo se je gibanje ‘nazaj k naravi’ in odkrivanje ‘nekoristnega sveta’, gora, vrhov. V Sloveniji letos obeležujemo stoletnico ustanovitve Turistovskega kluba Skala, ki je bil začetnik slovenskega organiziranega alpinizma.”

Danes je Slovenija prepredena z mrežo pohodniških poti in transverzalo. Zelo značilni za našo državo so tudi enodnevni izleti. “Slovenija je majhna, dostopna, primerna za izlete. Izletništvo pa pomeni veliko obremenitev za infrastrukturo, hkrati pa turističnim območjem prinaša le majhne dohodke,” opozarja Skoberne. In izpostavi še primer, kakšni so izzivi pri gradnji in vzdrževanju infrastrukture: “Pohodniške poti in transverzale so zelo popularne. Hit je Alpe Adria Trail od Innsbrucka do Kopra. Dve etapi poti gresta po Soški poti, ki jo je bilo treba prilagoditi, na novo urediti; to vzdržuje Triglavski narodni park. Nato pa preberemo, da je leta 2016 pot Alpe Adria Trail prinesla milijon evrov dohodka. A finančni tokovi niso urejeni tako, da bi bilo vzdrževanje infrastrukture povezano z vidom dohodka.”

Zavarovane je več kot 13 odstotkov kopne Slovenije

Posebno mesto tako v naravi kot v turizmu imajo tudi zavarovana območja: narodni, regijski in krajinski parki ter naravni rezervati in spomeniki. Trenutno imamo v Sloveniji en narodni park (Triglavski), tri regijske (Kozjanski, Notranjski in Škocjanske jame) in 46 krajinskih parkov. Poleg tega pa še en strogi naravni rezervat, 56 naravnih rezervatov in 1161 naravnih spomenikov. Zavarovanih je 270.104 hektarjev, kar je 13,31 odstotka kopne površine Slovenije.

Prvenstvena naloga upravljalcev zavarovanih območij je skrb za ohranjanje njihovih naravnih značilnosti. A so marsikje tudi generator turizma in razvojne agencije, kar je možno, če pri tem sodelujejo z domačini, lokalnimi skupnostmi in drugimi deležniki, meni Skoberne: “Ko se ustanavlja neko zavarovano območje, pravijo, da se ne bo veliko spremenilo in da ne bo omejitev. Bodo pa obiskovalci. Zavarovano območje je jamstvo za kakovost obiska. Ima pa tudi svoj režim in možnost omejevanja. Pri tem je treba delati z roko v roki.”

Prav to, sodelovanje in upoštevanje vseh deležnikov, je odgovor na izhodiščno vprašanje o možnosti sobivanja narave in turizma. •

270.104

hektarjev ozemlja Slovenije je zavarovanih, kar predstavlja

13,31

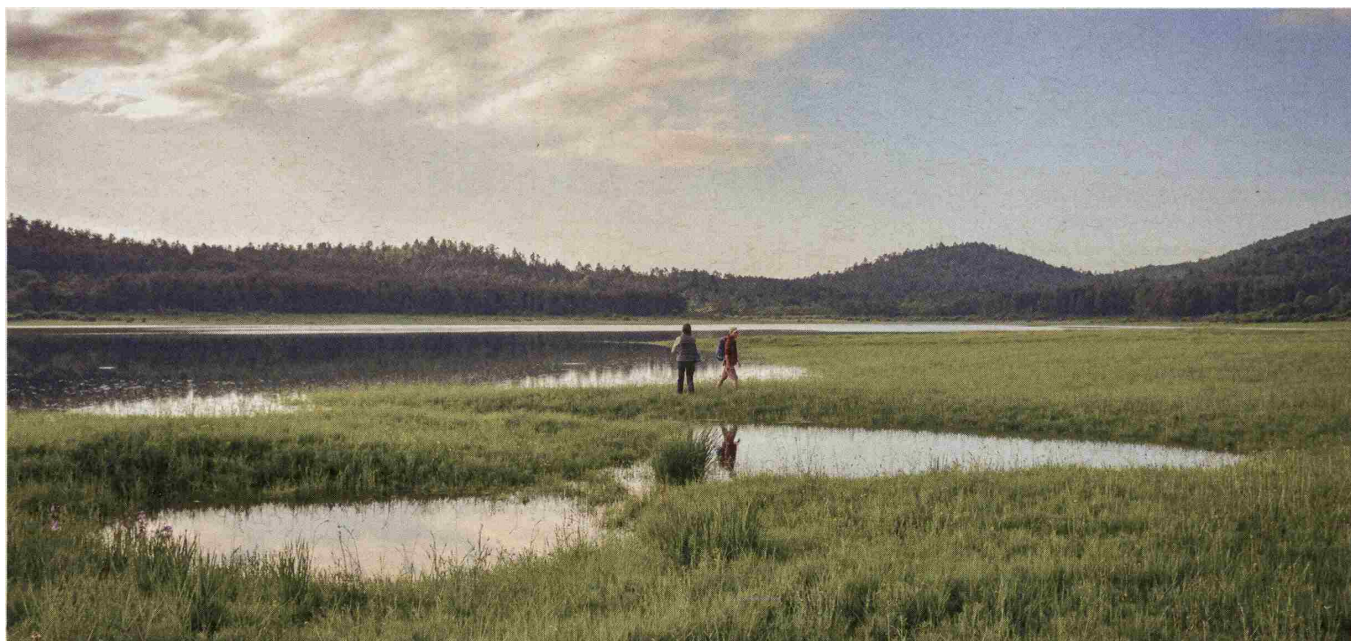
odstotka kopne površine Slovenije

“Smo le sestavni delček narave. Narava brez tega delčka lahko deluje, mi brez nje pa ne.”

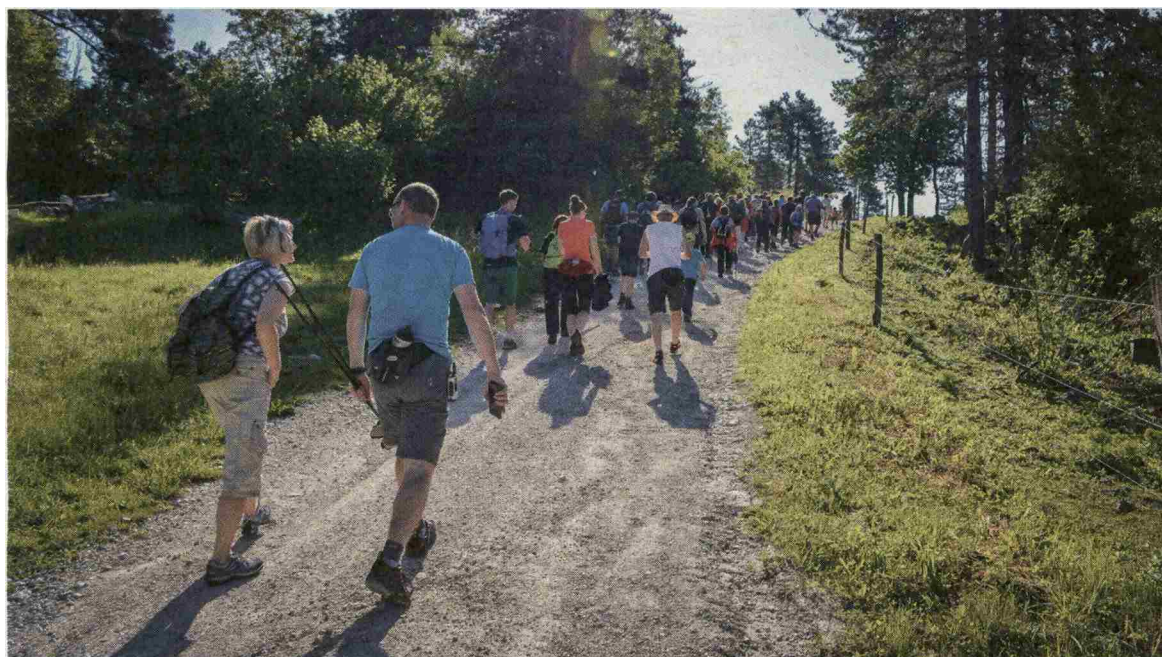
DR. PETER SKOBERNE
naravovarstvenik

“Kapacitete so omejene. To se nam pri obisku predstave v Cankarjevem domu zdi logično. V naravi pa tega občutka še nimamo.”

DR. PETER SKOBERNE
naravovarstvenik

Krajinski park Pivška presihajoča jezera

Zavarovana območja so jamstvo za kakovost obiska, a hitro se lahko zgodi, da je obiskovalcev preveč. Temu bi se upravljalci radi izognili, da bi obdržali pristnost in ohranili naravo.